

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ, ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΝΝΑΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

Ὅσον ὑψηλὴ καὶ θεοπρεπὴς ἐστὶν ἡ σήμερον ἀναγνώσθησα διδασκαλία τοῦ θεογόρου Παύλου, τόσο φαίνεται δυσπαράδεκτος καὶ ἀντιφερομένη εἰς τὰς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως νομοθετεῖ ὁ οὐρανός. Κολ. 2. 9. 10: νόφρων διδάσκαλος, ἵνα ἐκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἀνθρωπον, τουτέστιν, ἵνα μακρυνθῶμεν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἵνα ἐνδυθῶμεν τὸν νέον, ὅπερ ἐστὶν, ἵνα ἐργαζώμεθα πᾶσαν

ἀρετὴν, ἀνακαινίζωμεν δὲ αὐτήν, καὶ πολυπλασιάζωμεν, ἕως ἂν κατασταθῶμεν εἰκὼν ὁμοία τῷ πρωτοτύπῳ, ἡγοῦν αὐτῷ τῷ κτίσαντι ἡμᾶς θεῷ. Ἀληθῶς ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἐστὶ τοῦτο τὸ μάθημα· ἀλλὰ ποῖος, λέγουσί τινες, ἔχει τόσοσιν προσεκτικὰ ὄμματα, ἵνα φεύγῃ τὰς ἀμετρήτους καὶ πολυποικίλους παγίδας, καὶ τόσῃ ἀνδρείαν καὶ ἐπιτηδειότητα, ἵνα μένη ἄτρωτος ὑπὸ

τοσοῦτων πυρφόρων βελῶν, ὅσα πᾶσαν ὥραν ῥίπτει καθ' ἡμῶν ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας; Τίς εἰς τοῦτον τὸν ἀπατηλὸν κόσμον πολιτευόμενος, ἐστὶ τοσοῦτον μεγαλόφρων, ἵνα περιφρονῇ τὸν πλοῦτον, καὶ ὡς οὐδὲν λογίζεται τὴν δόξαν, καὶ καταπατῇ τὰ θέλητρα, καὶ ἀποστρέφῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, ὅσα ὑπόσχεται ὁ κόσμος; Ποῖος ταύτην τὴν λυσώδη σάρκα φορῶν, ἐστὶ τοσοῦτον ὑψηλὸς καὶ μετάρσιος, ἵνα μηδὲ ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς ἡδονικῆς ἐπιθυμίας βραχῆ, μηδὲ καταφλεχθῇ ὑπὸ τοῦ πυρός τῆς τοῦ θυμοῦ ὀρμῆς; Τίς δύναται, λέγουσι, νικῆσαι τοιοῦτους ἐχθρούς, καὶ φυλαχθῆναι τοσοῦτον ἀμίαντος καὶ καθαρὸς, καὶ πάσης ἀρετῆς πεπληρωμένος, ὥστε καταστήσαι ἑαυτὸν εἰκόνα ζωσαν τοῦ ὑπερτελείου θεοῦ;

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τὰ λόγια τοῦ Παύλου εἰσὶ λόγια τοῦ Χριστοῦ· ἡ διδασκαλία τοῦ Παύλου, καὶ ἡ νομοθεσία τοῦ θεοῦ ἐστὶ μία καὶ ἡ αὐτή· εἰν ἐρευνήσητε τὸ εὐαγγέλιον, οὐδὲν ἄλλο βλέπετε εἰς τὰς ἐν αὐτῷ νομοθεσίας, εἰμὴ παραγγέλματα ἀνώτερα τῶν ἀσθενημάτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· οὐδὲν ἄλλο ἀκούετε, εἰμὴ λόγια διδάσκοντα, ἵνα ἀπεκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον. Διὰ φθερισμῶν ἀναχαιτίζει μὲν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου τοῦ θυμοῦ τὰς ὀρμὰς, λέγων· «Ὁ » ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος » ἔσαι τῇ κρίσει »· ἐξορίζει δὲ μακρὰν ἀπὸ τοῦ στόματος ἡμῶν πᾶν εἶδος ὕβρεως καὶ περιφρονήσεως τοῦ πλησίον, κηρύττων·

«Ὁς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, » ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ, » μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ » πυρός ». Νομοθετεῖ τὴν ἀποχὴν οὐ μόνον τῆς πράξεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας τῶν σαρκικῶν ἀμαρτημάτων· «Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖ- » κα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμί- » χευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ». Ἐὰν ὁ συγγενὴς μου, ὃν ἀγαπῶ, καθὼς τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ μου, ἢ ὁ φίλος μου, ὃς χρησιμεύει μοι ὡς ἡ δεξιὰ μου χεῖρ, σκανδαλίζῃ με, καὶ βλάβῃ τὴν ψυχὴν μου, προστάσσει, ἵνα ἀποδιώξω αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ· « Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει » σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καὶ εἰ ἡ » δεξιὰ σου χεῖρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον » αὐτήν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ ». Θέλει, ἵνα μηδόλως ὀμνύωμεν, καὶ ἵνα ὁ λόγος ἡμῶν ἔχη τόσην πίστωσιν καὶ βεβαιότητα, ὥσε μηδεμίαν χρεῖαν ἔχωμεν τῶν ὀρκῶν· «Ἐγὼ » δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὄλως· ἔστω δὲ » ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναὶ, οὐ οὐ ». Ζητεῖ παρ' ἡμῶν μεγάλην ὑπομονὴν καὶ ἀνεξικακίαν· « Ὅστις ῥαπίσει σε, λέγει, ἐπὶ τὴν δεξιάν » σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν » ἀριστεράν σου »· ζητεῖ παρ' ἡμῶν πολλὴν ἀπλότητα καὶ περιφρόνησιν καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων· ἵνα φύγῃς, λέγει, τὰς φιλονεικίας καὶ κρισολογίας, ἄφες καὶ τὸ ἱμάτιόν σου εἰς ἐκεῖνον, ὃς ζητεῖ παρὰ σοῦ τὸν χιτῶνά σου· προθυμίαν ζητεῖ ὑπὲρ τῆς τοῦ πλησίον βοήθειας θερμοτάτην· « Ὅστις σε ἀγγαρεύσει, λέγει, μίλιον ἐν, »

Αὐτ. 28.

Αὐτ. 29.
30.Αὐτ. 34.
37.

Αὐτ. 39.

Αὐτ. 40.

Αὐτ. 41.

» ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύω », Ἐδωκεν ἐντο-
 λήν, ἵνα ἀγαπῶ τοὺς ἐχθροὺς μου, ἵνα εὐλο-
 γῶ τοὺς καταρωμένους με, ἵνα εὐεργετῶ
 τοὺς μισοῦντάς με, ἵνα προσεύχωμαι ὑπὲρ
 αὐτ. 44. τῶν βλαπτόντων, καὶ διωκόντων με· « Ἐγὼ
 » δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
 » εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, κα-
 » λῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ
 » προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ
 » διωκόντων ὑμᾶς ». Ὅσοι ταῦτα ποιοῦσιν,
 ἐκεῖνοι ἀληθῶς ἀπεκδύονται τὸν παλαιὸν
 ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύονται τὸν νέον. Βλέπετε
 Κολ. 3. οὔν, ὅτι τοῦ Παύλου τὰ λόγια· « Ἀπεκδυ-
 9, 10. » σάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς
 » πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν
 » νέον », εἰσὶν ἡ συντομωτάτη περίληψις
 τῶν ἐκτεθέντων λόγων τοῦ σωτῆρος.

Τί δὲ λέγουσι περὶ τούτων τῶν δεσπο-
 τικῶν λόγων οἱ τούτων παραβάται; Αὐτοὶ
 κατὰ διαφόρους τρόπους ἡσυχάζουσι τῆς
 συνειδήσεως αὐτῶν τὴν ταραχὴν, καὶ κοι-
 μῶνται ἡσυχοὶ τοῦ θανάτου τῆς ἰδίας ψυχῆς
 τὸν ὕπνον· ἄλλος μὲν καταπραῦνει τῆς συ-
 νειδήσεως αὐτοῦ τὸν ἔλεγχον, φανταζόμενος,
 ὅτι ταῦτα οὐκ εἰσὶ προστάγματα, ἀλλὰ
 συμβουλαί· καὶ ἐπομένως ὅστις μὲν φυλάξει
 αὐτάς, ἀγιάζεται· ὅστις δὲ αὐτάς ἀθετήσῃ,
 οὐδόλως ἀμαρτάνει. Ἄλλος δὲ, νομίζων, ὅτι
 ὁ θεὸς ἐνομοθέτησεν αὐτὰ οὐχὶ διὰ τοὺς κο-
 σμικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ τοὺς μονα-
 σταὶς καὶ ἐρημίτας, τοὺς θέλοντας ἀναβῆναι
 εἰς τῆς ἀρετῆς τὴν τελειότητα. Ἄλλος,
 συλλογιζόμενος, ὅτι ἡ τούτων ἐκπλήρωσις
 ἐστὶν ἔργον ἀδύνατον. Καὶ ἄλλος δὲ ἄλλα

πλάττων κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην καὶ ἀ-
 ρέσκειαν, πλανώμενος ἀναπαύεται· μία ὁ-
 μως μόνη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ὅτι αὐτὰ δηλαδὴ
 οὐκ εἰσὶ συμβουλαὶ ἐπιβλέπουσαι μόνους
 τοὺς ποθοῦντας τὴν τελειότητα, ἀλλ' εἰσὶ
 προστάγματα κοινῶς εἰς πάντας πρέποντα·
 ὁ δὲ ταῦτα παραβαίνων γίνεται ἀνάξιος τῆς
 ἐπουρανίου βασιλείας, ἐπειδὴ ἡ τούτων
 ἐκπλήρωσις οὐκ ἐστὶν ἔργον ἀδύνατον, ἀλλὰ
 δυνατὸν εἰς πάντας τοὺς θέλοντας. Ἀκού-
 σατε τῆς ἀληθείας ταύτης τὴν ἀπόδειξιν.

Ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς
 ἔδωκε τὰς περὶ τελειότητος ἀγίας αὐτοῦ ἐν-
 τολὰς, ἀφῆκε τὴν προαίρεσιν τοῦ καθενὸς
 ἐλευθέραν, ἵνα ἡ δεχθῆ αὐτάς καὶ κατασα-
 θῆ τέλειος, ἡ παραβλέψη καὶ διαμείνῃ ἀ-
 τελής· τοῦτο ἐφάνέρωσεν ἡμῖν διὰ τῆς ἀπο-
 κρίσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸν νεανίσκον ἐ-
 κεῖνον, ὅστις ἐφύλαξε μὲν πάσας τὰς θείας
 ἐντολὰς ἐκ νεότητος αὐτοῦ, ἠρώτα δὲ αὐ-
 τὸν, κατὰ τί ἐτι ἐστὶν ἐλλειπής. « Τί ἐτι
 » ὑστερῶ; Εἰ θέλεις, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
 » ὁ Κύριος, τέλειος εἶναι ». Σημείωσαι τὸ, Εἰ
 θέλεις, διότι αὐτὸ οὐ σημαίνει πρόσταγμα,
 ἀλλὰ συμβουλήν· ὁμοίως συμβουλή ἐστὶ καὶ
 ὁ περὶ τῶν παρθένων λόγος τοῦ Κυρίου· διό-
 τι ἐλάλησε μὲν περὶ τῶν εὐνούχων, οὐδὲ
 ἐντολὴν ὅμως ἔδωκεν οὐδὲ πρόσταγμα, ἵνα
 πάντες παρθευώσιν, ἀλλ' εἰπὼν· « Ὁ δυ-
 » γάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω ». ἀφῆκε τὴν
 ἐκλογὴν τῆς παρθενίας ἢ τοῦ γάμου εἰς τὴν
 θέλησιν ἡμῶν· ἐβεβαίωσε δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὁ
 πανένδοξος Παῦλος· « Περὶ δὲ τῶν παρθέ-
 » νων, εἶπεν, ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω·

Ματθ. 19.
20, 21.

Αὐτ. 12.

1. Κορ. 7.
25.

» γνῶμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου
 » πιστὸς εἶναι ». Παρατήρησον δὲ καὶ τοὺς
 χαρακτῆρας τῆς τελειότητος, καὶ τὰς ὑπὲρ
 αὐτῆς διδομένας ἀμοιβάς. « Εἰ θέλεις τέλειος
 » εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
 » χοντα, καὶ δός πτωχοῖς· καὶ ἔξεις θησαυ-
 » ρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι. »
 Ὡς βλέπεις, οἱ χαρακτῆρες τῆς τελειότητος
 εἰσι τρεῖς· ἡ τελεία ἐγκατάλειψις πάντων
 τῶν κοσμικῶν πραγμάτων· « Ὑπαγε, πώ-
 » λησόν σου τὰ ὑπάρχοντα. » ἡ τελεία πρὸς
 τὸν πλησίον ἀγάπη· « Καὶ δός πτωχοῖς »
 ἡ τελεία εἰς τὸν Θεὸν ἀφιέρωσις· « Καὶ
 » δεῦρο ἀκολούθει μοι. » Ἡ δὲ ὑπὲρ τῆς τε-
 λειότητος ἀνταπόδοσις ἐστὶ θησαυρὸς οὐρά-
 νιος· « Καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. » Διὰ
 δὲ τοῦ θησαυροῦ ἐφανέρωσε τὸ ὑπερβάλλον
 τῆς θείας δόξης, ἣν μέλλουσιν ἀπολαῦσαι
 οἱ τὸν δρόμον τῆς τελειότητος περιπατή-
 σαντες· ὅταν δὲ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐδίδαξεν, ὅ-
 σα προλαβὼν ἀνέφερον, τότε πρῶτον μὲν
 εἶπεν, ὅτι αὐταὶ εἰσιν ἐντολαί· « Ὅς ἐὰν οὖν
 » λύση μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχί-
 » ζων »· ἔπειτα ὀνομάσας αὐτὰ δικαιοσύνην,
 εἶπεν, ὅτι ἐὰν ἡ τοιαύτη δικαιοσύνη ἡμῶν
 μὴ περισσεύσῃ τὴν ἀρετὴν τῶν γραμμα-
 τέων καὶ Φαρισαίων, εὐρίσκομεν κεκλεισμέ-
 νην τὴν θύραν τῆς οὐρανίου βασιλείας· « Λέ-
 » γω γὰρ ὑμῖν, ὅτι, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ
 » δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων
 » καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
 » βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. » Βλέπε δὲ πρὸς
 τούτοις, ὅτι, ὅταν ἐδίδαξε ταῦτα, οὐκ εἶπεν,
 οὐδὲ τὸ « Εἰ θέλεις, » οὐδὲ τὸ, « Ὁ δυνάμενος

» χωρεῖν, χωρεῖτω », ἀλλ' ἐλάλησεν αὐτὰ διὰ
 προστακτικῶν ῥημάτων, καὶ ἐφοβήρισε
 τοὺς παραβαίνοντας αὐτὰ διὰ τῆς κρίσεως,
 διὰ τοῦ συνεδρίου, διὰ τῆς γεέννης τοῦ
 πυρός, τουτέστι, καὶ διὰ τῆς προσκαιροῦ
 καὶ διὰ τῆς αἰωνίου τιμωρίας.

Ἄλλ', ἀφ' οὗ ἐδίδαξε, λέγεις, ὁ Κύριος
 ταῦτα, τότε εὐθύς εἶπεν· « Ἔσεσθε οὖν
 » ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν
 » τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστι ». Φαίνεται οὖν
 ἐκ τούτου, ὅτι περὶ τελειότητος ἐλάλησεν ὁ
 Κύριος, ὅτε ταῦτα εἶπεν. Ἀληθῶς περὶ
 τελειότητος ἐλάλησε, πλὴν οὐχὶ περὶ τῆς
 τελειότητος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς τε-
 λειότητος τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν· διότι
 τοῦ νόμου τὰ προστάγματα ἦσαν ἀτελεῖ·
 « Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος »· ὁ δὲ Ἰη-
 σοῦς Χριστὸς διὰ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ
 ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν τελειότητα· διὸ εἶπεν,
 ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, οὐχ ἵνα καταργήσῃ
 τὸν νόμον ἢ τὴν προφητικὴν διδασκαλίαν,
 ἀλλ' ἵνα, ἀναπληρώσας τὰς τούτων ἐλ-
 λείψεις, ἀναδείξῃ αὐτὰ τέλει· « Μὴ νομίση-
 » τε, ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς
 » προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ
 » πληρῶσαι ». Ὁ νόμος ἐνεμπόδισε τὸν φό-
 νον, κρίσιν ὀρίσας κατὰ τοῦ φονέως· ὁ Χρι-
 στὸς ἀπηγόρευσε καὶ τὴν κατὰ τοῦ πλησίον
 ὀργὴν, κρίσιν διατάξας κατὰ τοῦ ὀργιζομέ-
 νου· « Ἠκούσατε, ἔλεγεν, ὅτι ἐρρέθη τοῖς
 » ἀρχαίοις », ἦγουν ἠκούσατε, ὅτι ἐκηρύχθη
 ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τοὺς ἐν νόμῳ· « Οὐ φονεύ-
 » σης· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἐνοχος ἔσται τῇ
 » κρίσει· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ

Ματθ. 19.
21.

Ματθ. 5.
19.

Λύτ. 20.

Λύτ. 48.

Ἐβρ. 7.
19.

Ματθ. 5.
17.

Λύτ. 21.
22.

» ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἐνόησεν
 » ἔσται τῆ κρίσει ». Ἴδου τίνι τρόπῳ ἔδωκε
 τὴν τελειότητα εἰς τὸν νόμον. Ἀφ' οὗ δὲ ἐδί-
 दाξε τὰ πληροῦντα τὸν νόμον, τότε ἐξεφώ-
 νησε τὸ, « Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ». ἐγὼ,
 εἶπεν, ἐποίησα τὸν νόμον τέλειον· ἐὰν δὲ
 ὑμεῖς φυλάξητε αὐτὸν οὕτω τετελειωμένον,
 ἔσεσθε τέλειοι τούτου φύλακες, καθὼς καὶ ὁ
 πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐπουράνιος ἐν πᾶσι τοῖς
 ἔργοις αὐτοῦ ἐστὶν ὑπερτέλειος.

Ὅσοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τού-
 των τῶν προσημάτων ἐστὶν ἔργον ἀδύνα-
 τον, ἐκεῖνοι βλασφημοῦσι κατὰ τοῦ θεοῦ, ἴσως
 μὴ γνωρίζοντες τῆς τοιαύτης βλασφημίας
 τὸ βάρος· διότι ἐκ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως
 ἀκολουθεῖ ἐξ ἀνάγκης τὸ, ὅτι ὁ θεὸς ἡ ἀμα-
 θῆς ἐστὶ, καθότι οὐκ ἐγνώρισεν ὅτι προσ-
 τάττει τὰ ἀδύνατα, ἢ ὅτι ἐπίβουλος ἐστὶ
 καὶ ἀδικος, καθότι ἐνομοθέτησε τὰ ἀδύνα-
 τα, ἵνα καταδικάσῃ τοὺς μὴ δυναθέντας
 αὐτὰ ἐκπληρῶσαι· ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύο ἐ-
 πίσης βλασφημίαι εἰσὶ, πάσας τὰς ἄλλας
 βλασφημίας ὑπερβαίνουσαι· διότι ὁ θεὸς οὐ-
 δὲ ἀμαθῆς ἐστὶν, ἤγουν ἀτελής, οὐδὲ ἐπί-
 βουλος, ἤγουν ἐμπαθῆς, ἀλλ' ἐστὶ πάνσο-
 φος, πανυπερτέλειος, πανυπεράγαθος, δι-
 καιότατος, ἀπαθέστατος.

Τί δὲ συμπεραίνομεν ἐκ τούτων πάν-
 των; συμπεραίνομεν πρῶτον, ὅτι οὗτος ὁ
 λόγος τοῦ Παύλου, « Ἀπεκδυσάμενοι τὸν
 » παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν
 » αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀ-
 » νακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα
 » τοῦ κτίσαντος », καὶ ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεισα

διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰσι κατὰ
 πάντα σύμφωνα. Καθὼς δὲ ἡ δεσποτικὴ
 διδασκαλία οὐκ ἐστὶ συμβουλή, ἀλλὰ νο-
 μοθεσία, οὕτω καὶ ὁ ἀποστολικὸς λόγος οὐκ
 ἐστὶ συμβουλευτικὸς, ἀλλὰ προστακτικὸς·
 δεύτερον, ὅτι, καθὼς ἡ ἐκπλήρωσις ἐκείνης,
 οὕτω καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τούτου οὐκ ἐστὶν
 ἔργον ἀδύνατον· τρίτον, ὅτι ἐπίσης ὑπόδικοι
 κολάσεως γίνονται καὶ οἱ ἐκείνης παρα-
 κούοντες, καὶ οἱ τοῦτον μὴ φυλάσσοντες.

Ἄλλὰ καὶ μὴ ἀδύνατον λέγῃς τὸ ἔργον
 τῆς τούτων ἐκπληρώσεως, ἔστιν ὁμως πολλὰ
 δύσκολον διὰ τὰς τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἀσθε-
 νείας. Ἀληθῶς δύσκολον· διὰ τοῦτο ὁ θεός,
 ὅστις γνωρίζει τοῦ ἔργου τὴν δυσκολίαν, ὑπε-
 σχέθη συγκαθῆσαι ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ τὸν
 ταύτην νικήσαντα· « Ὁ νικῶν, λέγει,
 » δώσω αὐτῷ καθῆσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ
 » θρόνῳ μου, ὡς καὶ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα
 » μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐ-
 » τοῦ ». Μεγάλη ἡ δυσκολία, μεγάλα καὶ
 τὰ ὑπὲρ τῶν νικῶντων αὐτὴν βραβεῖα·
 « Ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἐσο-
 » μαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτός ἐσται μοι υἱός ».

ἀποκ. 3.
21.

ἀποκ. 21.
7.

Πάντων τῶν μεγάλων πραγμάτων τὸ κα-
 τέρθωμα ἔχει μεγάλην δυσκολίαν· ποῖον
 πρᾶγμα πολύτιμον ἀπολαμβάνεις μετὰ
 εὐκολίας; ποῖον δὲ πρᾶγμα ἢ πολυτιμότε-
 ρον, ἢ ὑπέρτερον τῆς ἐπουρανοῦ βασιλείας;
 *Ἔσω, δύσκολόν ἐστὶ τὸ ἔργον, ἵνα κατορ-
 θώσῃς αὐτὸ, ἔχεις χρεῖαν ἀνδρείας μεγάλης,
 ἐπιμελείας πολλῆς, ἐγκρατείας συνεχούς,
 προσοχῆς ἀκοιμήτου, ἀκαταπαύστου ἀγῶ-
 νος, ἀλλὰ ταῦτά εἰσι πρόσκαιρα· ταῦτα

καλ. 3. 9.
10.

μετ' ὀλίγον καιρὸν παρέρχονται, ἡ δὲ ὑπὲρ τούτων ἀμοιβὴ ἐστὶν ἀτελεύτητος. Τίς δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐχ ὑπομένει παντοίους κόπους μίαν μόνην ὥραν, ἵνα ζήσῃ ἔπειτα πανευτυχῶς τὸν ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον; καὶ ὅμως οὐχὶ μία ὥρα, ἀλλ' ὅλος ὁ καιρὸς τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ χίλια ἔτη ζήσωμεν κοπιᾶζοντες, ὡς οὐδὲν ἐστὶ συγκρινόμενος πρὸς τὸν καιρὸν τῆς αἰωνίου διαμονῆς τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας, τῆς ἡτοιμασμένης διὰ τοὺς ὑπομείναντας τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνα. Ἔξω, τὸ ἔργον ἐστὶ δύσκολον, ἀλλ' ἐστὶν ἀναγκαιότατον· διότι, εἰ μὴ φυλάξωμεν ταῦτα τὰ θεῖα προσάγματα, μένομεν ἔξω τῆς θείας βασιλείας· « Λέγω γὰρ ὑμῖν, εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι, εἰ μὴ » περισσέυση ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν » γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλ- » θητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ». Ἡ ἀνάγκη ἐγείρει τὴν προθυμίαν, ἡ δὲ προθυμία ποιεῖ καὶ τὰ πολλὰ δύσκολα, εὐκολα.

Ἄλλ' εἰάν στοχασθῆς τὸ πρᾶγμα καθὼς πρέπει, βλέπεις, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐκ ἐστὶ τόσο δύσκολον, ὅσον φαντάζεσαι. Οἱ νόμοι τοῦ διεφθαρμένου κόσμου, καὶ ἡ κακὴ τῶν γονέων ἀνατροφή, καὶ ἡ διστραμμένη συνήθεια, καὶ ἡ ὀλέθριος φιλαυτία ποιοῦσιν αὐτὸ δύσκολον· ἐκβαλε ἔξω τὴν φθοροποιὸν τοῦ κόσμου νομοθεσίαν, δίωξον τὰς προκαταλήψεις τῆς ἀνατροφῆς σου, ἀπόρριψον τὴν δυναστείαν τῆς πονηρῆς συνθείας σου, νίκησον τὴν τυραννοῦσάν σε φιλαυτίαν, καὶ τότε βλέπεις, ὅτι οὐκ ἐστὶ πολλὰ δύσκολον. Ἐάν τὸ ἔργον αὐτὸ

καθ' ἑαυτὸ ἔχη τόσην δυσκολίαν, ὅσην ἡμεῖς φανταζόμεθα, πῶς τόσα ἄμετρα πλήθη ἐνίκησαν δυσκολίαν τόσο μεγάλην; τὰ μὲν εὐκολα, πολλοὶ, τὰ δὲ πολλὰ δύσκολα, πολλὰ ὀλίγοι κατορθοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ βλέπομεν οὐ μόνον πλῆθος ἀναριθμητόν, ἀλλὰ καὶ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως καὶ καταστάσεως ἀνθρώπους, ταῦτα ἐκτελέσαντας· ἄνδρας δηλονότι καὶ γυναῖκας, νέους, ῥωμαλέους καὶ ἀνδρείους, καὶ γέροντας, ἀσθενεῖς καὶ κενηκτότας, πλουσίους καὶ πένητας, δεσπότης καὶ δούλους, ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, βασιλεῖς καὶ ὑπηκόους, ἀνθρώπους παντὸς γένους, πάσης γλώσσης, πάσης φυλῆς, παντὸς κλίματος, πάσης γνώμης καὶ ἀνατροφῆς καὶ ἥθους. Θαυμαστὸν δὲ ἐστὶ τὸ, ὅτι ἄνθρωποι, οἵτινες πολὺν χρόνον ἐζησαν, πράττοντες ἔργα ἐναντία τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ εὐκολίας ἐτέλεσαν τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα.

Ὁ Ζακχαῖος ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ αὐτὸς ἦν πλούσιος· ἐγκαταλείπει δὲ τὴν συνήθη αὐτῷ ἀδικίαν καὶ ἀρπαγὴν, διαμερίζει τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἀποδίδωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθέντας τὸ τετραπλοῦν· ὁ Ματθαῖος ἐγκαταλείπει τὸ τελώνιον, ἐν ᾧ ἐκάθητο, ἀμα δὲ καὶ τὴν συνήθη αὐτῷ πλεονεξίαν, καὶ τρέχει ὀπίσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, φυλάττων πάντα τὰ θεῖα αὐτοῦ προστάγματα, καὶ κηρύττων εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ θεοῦ τὸ εὐαγγέλιον. Ἡ Σαμαρεῖτις μεταβάλλει τὴν πολυχρόνιον ἀσέλγειαν εἰς τελείαν σωφροσύνην, καὶ γίνεται ἀπόστολος

καὶ κήρυξ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας· εἶδω-
 λολάτριαι ἄμετροι, εἰς πᾶν εἶδος ἡδονῆς
 βεβουθισμένοι, καὶ εἰς πᾶσαν ἀσέλγειαν καὶ
 ἀδικίαν καὶ ἁμαρτίαν ἔκδοτοι, ἀπεστράφη-
 σαν πᾶσαν τὴν συνήθη καὶ πατροπαράδο-
 τον κακίαν, καὶ ἐδέχθησαν καὶ διεφύλαξαν
 τὰ νομοθετήματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ·
 μάρτυρες τούτου οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Κορίνθιοι,
 οἱ Γαλάται, οἱ Ἐφέσιοι, οἱ Φιλιππηῖοι, οἱ
 Κολοσσαεῖς, καὶ τὰ λοιπὰ πολυάριθμα ἔθνη,
 ὅσα εἰς τὸν Χριστὸν ἐπίστευσαν· τὸ δὲ ἔτι
 θαυμασιώτερον τοῦτό ἐστι· καὶ αὐτοὶ οἱ
 νομίζοντες πλάνην τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν,
 καὶ ἀπάτην τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, διώ-
 κοντες δὲ καθ' ὑπερβολὴν τοὺς πιστοὺς, καὶ
 παντὶ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἐξελεῖψαι οὐ
 μόνον τὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτοὶ ἐξήλειψαν τὰς
 τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν προκαταλήψεις, καὶ
 τὰς δυνάμεις τῆς παλαιᾶς αὐτῶν συνηθείας,
 ἔσθεσαν δὲ παντελῶς τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ
 μῖσος, καὶ τὴν κατὰ τῶν πιστευόντων εἰς
 αὐτὸν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν, καὶ μετὰ το-
 σαύτης ἀκριβείας ἐφύλαξαν καὶ τὰ προσάγ-
 ματα καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, ὥστε ἀνέβησαν εἰς ὕψος ἀρετῆς,
 ἐκπληττον πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν·
 μάρτυς ἐπίσημος τῶν λεγομένων ὁ Παῦλος,
 ὁ πρότερον διώκτης ἄσπονδος, ἔπειτα τῶν
 κηρύκων τῆς πίστεως κορυφαῖος, καὶ τῶν
 ἐργαζομένων τὰ μεγάλα τῆς ἀρετῆς κα-
 τ' ὁρθώματα ὑπέρτερος· ὅθεν εὐλογοφανῶς
 περὶ αὐτοῦ εἶπεν ὁ τούτου ἐγκωμιαστής·
 « Τί ποτέ ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅση τῆς

» φύσεως τῆς ἡμετέρας ἢ εὐγένεια, καὶ
 » ὅσης ἐστὶ δεκτικὸν ἀρετῆς τουτὶ τὸ ζῶον,
 » ἔδειξε μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ὁ
 » Παῦλος ». Ἐὰν τὰ προστάγματα τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦσαν τόσον δύσκολα, ὅσον
 ἡμεῖς νομίζομεν, πῶς τόσον πλῆθος ἀνθρώπων,
 ὅσον ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων, ἀνθρώπων,
 οἵτινές εἰσιν ὁμοφρεῖς καὶ ὁμοιοπαθεῖς ἡμῖν,
 ἐφύλαξαν αὐτὰ μετὰ τ' ὁμοιοπαθείας ;

Ἡμεῖς προβάλλομεν τῆς σαρκὸς τὰ
 ἀσθενήματα, ὡς ἐμπόδια τῆς τῶν θείων
 νόμων ἐκπληρώσεως· ἀλλ' ὁ ἀψευδέστατος
 θεὸς εἶπεν, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς
 ἀσθενείας ἡμῶν ἡ θεία αὐτοῦ χάρις, ἣτις
 παρρησιάζει τὴν τελειότητα τῆς ἰδίας
 δυνάμεως ἐν αὐτῇ τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς φύ-
 σεως· « Ἀρκεῖ σοι, εἶπε πρὸς τὸν ἀπόστολον ^{2. Κορ 12.}
 19.

» αὐτοῦ, ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δυνάμις μου
 » ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται ». Ὅσον ἀσθενε-
 στέρα ἐστὶν ἡ καλοπροαίρετος τοῦ ἀνθρώπου
 φύσις, τοσοῦτον περισσότερον προστίθεται
 τὸ μέτρον τῆς χάριτος, καὶ ἐπιλάμπει τῆς
 δυνάμεως αὐτῆς ἡ τελειότης· τοῦτο διὰ
 πείρας γνωρίσας ὁ Παῦλος, μετὰ πολλῆς
 ἐκαυχᾶτο τῆς ἡδονῆς, ἐρῶν τὰς ἀσθενείας
 αὐτοῦ, καὶ πεπεισμένος ὢν, ὅτι ἐνδυναμοῖ
 αὐτὸν ἡ ἐπ' αὐτὸν ἐπερχομένη τοῦ Χριστοῦ
 δυνάμις· « Ἡδῖσα οὖν, εἶλεγε, μᾶλλον καυ- ^{αὐτ.}
 » χήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπι-
 » σκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δυνάμις τοῦ Χριστοῦ ».

Διώξατε λοιπὸν, ὡ ἄνθρωποι, ἐκ τοῦ
 νοὸς ὑμῶν τοὺς κατὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ
 Ἰησοῦ Χριστοῦ πονηροτάτους διαλογισμοὺς,
 καὶ ἐμφράξατε τὸ στόμα, ἵνα μὴ λαλήτῃ τὰ

κατὰ τοῦ θεοῦ βλάσφημα λόγια. Χρηστός ἐστι καὶ οὐχὶ σκληρός, ἐλαφρὸς ἐστι καὶ οὐχὶ βαρὺς, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ νόμος· ἄρατε τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι πράξός ἐστι καὶ ταπεινός τῆ καρδιά· τοῦτο δὲ πράξαντες, εὐρήσετε

Ματθ. 11.
29. 30.

ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· « Ὁ γὰρ ζυγός μου, εἶπεν αὐτός, χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν ». Ἐὰν δὲ ἀθετήσητέ ποτε, ὃ μὴ γένοιτο, ἐν τῶν τοῦ Χριστοῦ προσταγμάτων, μὴ λέγητε, ὅτι οὐκ ἐποιήσατε ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ οὐχ ὑμεῖς, ἀλλ' οἱ ἐρημῖται χρεωστοῦσι τὴν τούτων διατήρησιν· μὴ νομίζετε, ὅτι ἡ τοιαύτη παράβασίς ἐστι μικροτάτη καὶ συγγνωστὴ ἁμαρτία, ἐπειδὴ ἡ τούτων παρατήρησις οὐκ ἐστι νόμος, ἀλλὰ συμβουλή· μὴ αἰτιάζητε τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν προσταγμάτων, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως ὑμῶν τὴν κακίαν· μὴ ἐν ὑπερηφανείᾳ ἐπανίσασθε κατὰ τοῦ πλάστου ὑμῶν, λέγοντες, ὅτι ἐνομοθέτησε τὰ ἀδύνατα, ἀλλ' ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀληθινῇ μετανοίᾳ τύπτοντες τὸ στήθος, ὡς ὁ Τελώνης, κράζετε·

Λουκ. 18.
13.

« Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ ».

Ἄνθρωποι, ὅσοι πιστεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, λάβετε κατὰ νοῦν ταῦτα τὰ ἀποστολικά

Κολ. 3. 4.

καὶ ἀληθινὰ τοῦ Παύλου λόγια· « Ὄταν ὁ Χριστός φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ ». Ὄταν ταῦτα συλλογιζώμαι, τότε οὐ μόνον φεύγει πᾶσα προφασιολογία ἐκ τῆς διανοίας μου καὶ ἐκ τοῦ στόματός μου,

ἀλλὰ καὶ φόβος περιλαμβάνει τὴν ψυχὴν μου καὶ τὴν καρδίαν μου. Ἐρχεται οὖν ἡμέρα, ὃ Ἰησοῦ μου, ἐν ἧ ἔμελλεις φανερωθῆναι ἐνώπιόν μου· τότε δὲ ἐγὼ βλέπω, ὅσα νῦν περὶ σοῦ πιστεύω· βλέπω τότε τὰ πάθη σου, ὅσα ὑπέμεινας διὰ τὰς ἁμαρτίας μου· βλέπω τὸν σταυρόν, εἰς ὃν δι' ἐμέ ἐκρεμάσθης· βλέπω τὴν κεκεντημένην πλευράν σου, ἐξ ἧς ἔξηλθε τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τὴν σωτηρίαν μου· γνωρίζω τότε τὴν ἀπειρον σοφίαν, δι' ἧς κατεσκευάσας τὴν σωτηριώδη νομοθεσίαν σου, καὶ διακρίνω ἐντελῶς, πόσον παράλογοι ἦσαν οἱ κατ' αὐτῆς διαλογισμοί μου, καὶ πόσον ἐπλανήθην, νομίζων πολλὰ δύσκολα τὰ θεῖά σου προσταγμάτων, καὶ πόσον σε παρώργισα διὰ τῆς τούτων παραβάσεως. Ἄλλ' οὐ μόνον αὐτός μέλλεις φανερωθῆναι ἐνώπιον πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ φανερωθήσομαι ἐνώπιόν σου καὶ ἐνώπιον πάσης τῆς οἰκουμένης· γυμνά δὲ τότε καὶ τετραχηλισμένα φανερωθήσονται οὐ μόνον τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ τὰ λόγια, καὶ αὐταὶ αἱ ἀπόκρυφοι τοῦ νοός μου ἐνθυμήσεις, τότε τὰ ἐφευρέματα τοῦ διεφθαρμένου νοός μου φαίνονται ἀνακεκαλυμμένα παραλογήματα, καὶ αἱ προφάσεις μου λόγοι πονηρίας· τότε παρῆρσιάζεται ὅλη ἡ ἀκαθαρσία τῆς ψυχῆς, ὅλος ὁ βόρβορος τῆς καρδίας, ὅλα τῶν ἁμαρτιῶν μου τὰ τραύματα. Ἀδελφοί μου συναμαρτωλοί, οὐαὶ ἡμῖν τότε· διότι τότε ἀκούομεν καὶ τὴν φοβεράν καὶ δικαιοτάτην ἀπόφασιν· « Πο-
Ματθ. 26.
41.
» ρεύσεθε ἀπ' ἐμοῦ »· ἀλλὰ ποῦ; « Εἰς τὸ

» πῦρ τὸ αἰώνιον » μετὰ τίνων ; « Τὸ ἡ-
» τοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέ-
» λοις αὐτοῦ ». ὦ Κύριε, Κύριε τοῦ ἐλέους,
ῥῦσαι τὸ πλάσμα σου ἀπὸ τῆς τοιαύτης
καταδίκης. Ἀδελφοί, μνημονεύετε διὰ
παντὸς τῆς ἡμέρας ἐκείνης· μνημονεύετε,

ὅτι, « Ὄταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ
» ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω-
» θήσεσθε ἐν δόξῃ »· διότι ἡ τούτων μνήμη
προθυμοποιεῖ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ
Κυρίου προσταγμάτων.

